

ИНТЕРВЮ С ФЕДЕРАЛНИЯ ПРОКУРОР ОТ САЩ ЕРИК ГИБСЪН

Ерик Гибсън е федерален прокурор в Департамента по правосъдие на САЩ в столицата Вашингтон. Работи в отдела за наказателно преследване срещу лица, заемащи държавни длъжности. Преди това е работил като прокурор в отдела за разследване на престъпления срещу гражданските права. През 2009 година получава наградата на Главния прокурор на САЩ за изключителни заслуги. Прокурор Гибсън посети България като лектор в семинар с българските специализирани прокурори на 3 ноември 2016 г. по проект на РискМонитор: „Борба с организираната престъпност“, финансиран от фондация „Америка за България“.

Какви са компетенциите на отдела за публична корупция във Вашингтон, в който работите?

Отделът, в който работя, наричаме отдел за публичен интегритет или за обществен морал. Този отдел е създаден след аферата „Уотъргейт“ в САЩ през 70-те години на XX век, свързана с администрацията на президента Ричард Никсън. След тези скандали Конгресът, който е висшият орган на законодателната власт в САЩ, съвместно с Департамента по правосъдие взима решение да се създаде един специализиран отдел от опитни прокурори, в който да се трупат познания и опит по отношение на борбата с публичната корупция. Прокурорите от този отдел участват в разследвания срещу федерални, щатски и местни лица, заемащи държавни позиции. Отделът има изключителна компетентност по отношение на разследването на престъпления, извършени от съдии, и също така упражнява надзор на национално ниво върху разследванията, свързани с изборни престъпления.

Каква е организационната структура на Вашия отдел и колко прокурори работят в него?

Отделът е организиран като централизирано звено с национална компетентност в столицата Вашингтон. Централизацията на отдела изолира и предпазва прокурорите, които работим по дела за публична корупция, от натиска, който може да бъде оказван на местно ниво поради познанства или дори близки отношения с разследваните лица.

В момента към централизираното звено в столицата Вашингтон работим 30 прокурори. Имаме 10 човека, които са прокурорски помощници, и малко технически персонал. Отделът има ръководител и трима заместници.

Както разбирате, отдел с такъв размер не може да се справи с работата по всички случаи на корупция, извършена от държавни служители в САЩ. Затова по някои от случаите ние работим с федерални прокурори на местно ниво и им оказваме методическа помощ и подкрепа. Нашето участие може да бъде свързано с подпомагане формулирането на обвинението, може да даваме указания както по време на предварителното разследване,

така и по време на съдебния процес. Подпомагаме работата в 94 района, в които прокурорите се назначават от президента на САЩ.

Може ли да кажете малко повече за това как са формирани тези 94 района?

Това са районите в американската съдебна система. САЩ са разделени на 94 съдебни района. Тези райони не винаги съвпадат с територията на съответните щати, но във всеки щат има поне по един съдебен район. Например щатът Пенсилвания е разделен на три съдебни района – Западен, Източен и Среден. Във всеки от тези три района президентът на САЩ е назначил прокурор. Щатът Невада е един съдебен район и съответно е назначен само един прокурор от президента на САЩ, който отговаря за работата в този щат.

Въз основа на какви критерии определяте делата, по които работи Вашият отдел във Вашингтон?

Делата, които обикновено се разглеждат от нашия отдел, са свързани с разследване на съдии, конгресмени, сенатори и други високопоставени политици. Нямаме точно фиксирани критерии, но в съответствие с разпоредбите на американското законодателство са предвидени няколко възможности за попадане на дела в нашия отдел във Вашингтон. Ние задължително поемаме случаите, при които е направен отвод или съответният прокурор е отстранен от делото, например при установяване, че в корупционната схема е въввлечен негов роднина или познат. Отделът ни може да започне работа и по дело, което ни е предоставено директно в централизирания отдел от федералните агенции, с които си сътрудничим, като Федералното бюро за разследване, агенцията по приходите и други. Може да поемем и случаи, когато сме получили покана от някой от прокурорите на 94-те съдебни района, да се включим в работата по вече започнало тяхно разследване.

На какви критерии трябва да отговарят прокурорите, които се назначават във Вашия отдел? Имате ли никакви привилегии спрямо работещите в другите прокуратури?

Въпреки че нямаме никакви материални привилегии за това, че работим в централизирания отдел във Вашингтон, в повечето случаи назначенията при нас не стават с обяви. В нашия отдел постъпват прокурори, които са натрупали значителен опит, разследвайки дела за корупция, извършена от лица, заемащи държавни длъжности. Поддържали са обвинения по дела за корупция в съдебни процеси пред журита от съдебни заседатели, при които са постигнали осъдителни присъди. Когато имаме свободно щатно място, се обръщаме с покана към прокурор с такъв опит да се присъедини към нашия отдел.

Съществува и една възможност за хора, които нямат такъв опит да влязат в нашата система. Това е чрез програма на Департамента по правосъдие на САЩ, която се нарича „програма на честта“. Тази програма е специално предназначена за изявени, умни млади хора, които или току-що са завършили своето образование, или имат малък опит във

федералните съдилища. Програмата е за ранно набиране на кадри. Избраните по тази програма получават възможност да работят в нашия отдел, но продължителен период от време се обучават и нямат самостоятелна роля нито в разследването, нито в съдебна фаза, до натрупване на подходящия опит.

Колко дела годишно попадат във Вашия отдел и по колко дела средно на година работи един прокурор?

В момента не съм в състояние да посоча точните статистически данни за броя на делата в отдела. Ежегодно подготвяме и представяме пред Конгреса на САЩ подробен отчет за своята дейност. В този доклад се съдържа и подробна информация за броя на делата, по които работим всяка година.

Трудно ми е да посоча среден брой дела, по които работи всеки от прокурорите, защото случаите са много различни и изискват отделяне на различно време и усилия. Ако при някой прокурор попадне дело с изключителна сложност и голям обем, то той няма как да поема и други дела през годината. Докато прокурорите, които работят по не чак толкова сложни и обемни случаи, които осъществяват по делата основно методическа помощ на федерални прокурори от страната, имат възможност да работят по повече дела в рамките на годината. Все пак усреднено бих казал, че прокурорите от нашия отдел във Вашингтон работят по между едно и десет дела на година. Трябва да се има предвид, че ние сме отговорни за всичките етапи, през които преминава съответното дело – от образуване на разследването, подготовката на обвинението, участието в съдебния процес, до влизане на присъдата в сила.

Приблизително каква част от Вашите дела завършват с осъдителна присъда и разпространено ли е сключването на споразумения с обвиняемите по делата?

Абсолютно точен процент на осъдителните присъди не съм в състояние да посоча, защото не разполагам пред мен с доклада, с който се отчитаме пред Конгреса. Но по принцип успеваемостта по нашите дела е много висока и всяка година поне около 90% от делата завършват с осъдителни присъди. При това ние постигаме нашите присъди след дълги процеси пред съдебни журита, което налага да разполагаме с изключително добре събрани доказателства. Признаването на вина от обвиняемите по нашите дела е абсолютна рядкост и поради това стигаме до споразумение само в изключителни случаи. Статусът и обществената позиция на обвиняемите по нашите дела предполага, че ако те признаят своята вина, това ще означава и край на тяхната кариера, за разлика например от уличните търговци на наркотици, където е доста по-масова практика сключването на споразумения с обвиняемите, които признават своята вина.

В семинара, организиран от РискМонитор, подробно представихте един случай от Ваше разследване на криминално предприятие от конгресмени във Филаделфия. Може ли да ни разкажете малко за този случай и за работата си по него – колко

време продължи, как завърши, какви трудности срещнахте, какво научихте от този случай?

Случаят, който представих на обучението, е от мое дело срещу вече бившия дългогодишен конгресмен Чака Фата и четири свързани с него лица, които бяха обвинени и осъдени по закона РИКО. Съдебното жури прие представените от нас доказателства за това, че конгресменът и неговите съучастници са осъществили пет престъпни схеми.

Първата схема, която беше установена и приета за доказана от съдебното жури, беше за погасяване на един незаконен заем от един милион долара за предизборна кампания на конгресмена Фата, който се беше кандидатираше за кмет на Филадельфия. Всъщност за кампанията на Чака Фата са изхарчени 600 000 долара и веднага след края на кампанията на заемодателя са върнати 400 000 долара. Съдебното жури прие доказателствата, че тези 600 000 долара са възстановени на заемодателя от Чака Фата и неговите съучастници с пари, откраднати от различни дарителски кампании и федерални грантове, предоставени безвъзмездно за други цели.

Втората схема е измислена и приложена от конгресмена Фата за разплащане за труда, извършен от негов колега, който участвал в кампанията му за кмет, посредством средства, получени от грантове безвъзмездно от правителството. С други думи, конгресменът плаща задължението си, като използва пари от данъкоплатците, вместо да използва пари от кметската си кампания.

Трета схема, която съдебното жури прие за доказана, показва как конгресменът Фата е използвал средства от своята кампания, за да заплати заем на своя син за обучението му в колеж.

Четвъртата схема е свързана със серия от подкупи и неправомерно получени облаги, дадени на Фата от известния господин Видерман за това той да получи пост на посланик, а жената, с която живее да бъде назначена на федерална служба. Доказахме, че с паричните средства, получени от Видерман, Чака Фата е заплатил лятната си вила. С част от получените пари Фата е заплатил и колежанското образование на детето на своята детегледачка. За всичко това успяхме да открием редица документи, които бяха приложени към делото, включително за ангажимента на Фата да осигури посланически пост на господин Видерман.

Петата схема е свързана със злоупотреба на съучастници на Фата, свързани с издаването на фалшиви документи, въз основа на които е получено безвъзмездно финансиране за конференция през октомври 2012г. Такава конференция никога не се е осъществявала реално, само са изготвени документи за нейното отчитане, които са фалшиви. Парите са усвоени по документи за конференция, а реално са използвани от Фата и неговите съучастници за лични цели.

Разследването по тези пет схеми продължи около три години. Съдебният процес завърши през юни 2016 година и през месец декември се очаква осъдителните присъди на конгресмена Чака Фата, господин Видерман и още трима съучастници да влязат в сила.

Най-голямото предизвикателство в работата по това сложно дело, при което имаше изключително много финансови операции, много финансови документи, които трябваше да бъдат прегледани и анализирани, се оказа доброто сътрудничество между прокурора, разследващите и служителите на другите федерални служби. Благодарение на екипната работа стана възможно обработването на този огромен обем от материали, анализът на извършените престъпления и представянето на всички събрани доказателства и схеми на престъпленията по разбираем начин за членовете на съдебното жури.

Практика ли е дела за корупция да се съчетават с обвинения по закона РИКО, който е насочен към рекета и организираната престъпност?

В нашата практика сме имали и други такива случаи. При това не са малко делата, свързани с корупция, които се съчетават със закона РИКО. Например в момента се сещам за още едно дело – срещу конгресмена Ремзи, който също беше обвинен по закона РИКО. Трябва да ви кажа, че този закон действа не само на федерално ниво, но сме успявали да го приложим и при престъпления, извършени от длъжностни лица на щатско ниво. Целта на закона РИКО е да успее да улови пълния мащаб и широта на извършените деяния, свързани с рекет и корупция, и да бъде убедено съдебното жури в извършването на тези деяния. По делото срещу Чака Фата избрахме да повдигнем обвинения по закона РИКО и за криминално предприятие, а не да водим пет отделни дела за всяка от осъществените престъпни схеми срещу съответните извършители. Има и определени трудности при прилагането на закона РИКО, най-вече това, че обвиненията по него добавят още един слой и това допълнително затруднява и без това сложния казус, който имаме за решаване. Тази сложност може да се отрази на възможността на съдебните заседатели да разберат доказателствата и да приложат закона въз основа на тях. Когато трябва да се вземе решение за предявяване на обвинение по закона РИКО, трябва да се вземе предвид тази комплексност и възможността в един процес да обхванем и покажем мащаба на престъпната дейност.

Често ли се случва в САЩ да разследвате конгресмени?

За щастие не, макар че корупцията е вездесъща навсякъде по света. В съдебната практика на САЩ не сме имали чак толкова много обвинения срещу конгресмени и бих казал, че това са по-скоро отделни случаи, отколкото правило. Въпреки че се откриват и други случаи с конгресмени, от време на време.

Какви изборни престъпления разследвате най-често в САЩ?

Изборните престъпления са част от работата на нашия отдел. Първостепенната ни задача при тях е да предоставяме помощ и съвети на прокурорите в страната, които работят по такива случаи на място. Също така оказваме помощ и съвети на агентите от ФБР във връзка с по-обща политики, които трябва да се следват по отношение на противодействието на този тип престъпления.

Имаме опит в работата по различни изборни престъпления, като например двойно гласуване или купуване на гласове, но не бих казал, че това е най-голямата част от престъпленията, свързани с избори. Със сигурност най-честите престъпления, свързани с изборите в САЩ, са по отношение на финансирането на предизборните кампании. Финансовите манипулации и измами в кампаниите са разпространени, защото имаме много ограничения по отношение на средствата, които могат да се предоставят легално за тази цел. Ако погледнем по внимателно, ще видим, че национални избори като предстоящите президентски избори е доста трудно да бъдат фалшифицирани до такава степен, че да повлияят на крайния резултат, защото мащабът на гласуващите е огромен. Но незаконното финансиране на кампании е доста по-вероятно, защото по американското законодателство например има забрана чуждестранни лица да финансират кампаниите на кандидати за федерални постове, също така има ограничения за корпорациите и средствата, с които директно могат да финансират кандидати за федерални длъжности, и това са голяма част от случаите, в които се натъкваме на престъпления, свързани с избори. Една от типичните схеми, които виждаме при избори, е например схема с подставени лица, които даряват средства за определен кандидат, които средства са им предоставени от друго лице, което иска да скрие действителния размер на своето дарение. Например имаме един случай, при който богат бизнесмен е искал да допринесе за изборителната кампания на политик с един милион долара. Но той е бил ограничен в това си желание, защото в правилата за изборите е имало лимит от 25 000 долара принос от едно лице. Използвайки множество подставени лица, бизнесменът е раздробил размера на дарението до позволения лимит. В някои случаи за такива цели са използвани служители от предприятия, които са получавали нареждания да направят дарения в полза на определен кандидат с пари, получени авансово от бизнесмена, но превеждани по сметката на кандидата от името на служителите. На пръв поглед изглежда така, сякаш имаме десетки дарители, но на практика зад тях стои един източник на средствата. Ефектът от това е, че се нарушават правилата за финансиране на изборителни кампании.

Споменахте за купуване на гласове, което е разпространено изборно престъпление в България. Колко разпространено е в САЩ и как се осъществява купуването на гласове при вас?

Купуването на гласове не е много разпространено изборно престъпление в САЩ. Отново съжалявам, че не разполагам с отчетния ни доклад, за да мога да бъда по-точен с данните, но няма съмнение, че става въпрос за отделни случаи. Например лично аз за последно имах подобно дело преди две или три години. Делото се отнасяше до едно лице, което се беше кандидатирало за шериф на един много беден селски район в щата Кентъки. Освен че районът е беден и селски, не е и много гъсто населен. За да си гарантира изборна победа, кандидатът за шериф беше плащал на някои от най-бедните избиратели, за да гласуват за него. Много от тези лица имаха своите лични проблеми, например някои от тях злоупотребяваха с алкохола. Тези хора заявяваха, че ако не са им били предложени

пари, не биха участвали в изборите. Те са се съгласявали да продадат своя глас за 20 долара и да гласуват за кандидата за шериф. Още веднъж искам да подчертая, че този вид престъпления са рядкост в САЩ, но все пак сме се натъквали и на тях.

Какви са основните инструменти и стратегии, които използвате в САЩ за разследване на корупция, извършена от лица, заемащи държавни длъжности?

Ключово за успешното разследване на корупцията е дешифриране на паричните потоци. Основната стратегия в делата за корупция в САЩ е насочена към проследяване на паричните средства, свързани с корупционното престъпление. Затова в разследващия екип при делата за корупция задължително включваме финансов анализатор, който да проследи финансовите операции и да изведе ясно паричните движения.

Корупцията не се случва публично и прозрачно, а се осъществява тайно само между няколко лица. Затова се стремим да придобием възможност да използваме някое от лицата, които участват в корупционните деяния или дори серия от тях, и чрез свидетелските му показания да докажем вината на другите участници в корупционната схема. Понякога за тази цел използваме и агенти под прикритие, но основно се опитваме това да бъде някой съучастник в корупционната схема, който да е вече допуснат в средата. Например това може да е лицето, което дава парите в корупционната схема. Сътрудничеството с такива лица ни дава информация за минали събития и евентуално може да ни предостави възможност да се сдобием с платежни нареждания и документи за неща, които вече са се случили. Освен това може да използваме сътрудническото лице, за да го върнем обратно в схемата, където то да ни предостави информация за бъдещи срещи и деяния, свързани с осъществяване на корупционната дейност. Разбира се, съществува потенциален риск при използване на сътрудническите свидетели по-активно за бъдещи действия, защото става въпрос за престъпни дейности. В такива случаи предпочитаме да поискаме от сътрудническото лице да въведе в схемата агент под прикритие. Ако се осъществи това въвеждане, инструктираме сътрудническото лице да се оттегли и да даде възможност на агента под прикритие да инициира следващите стъпки. Така си осигуряваме по-голям контрол върху самото разследване, защото агентът под прикритие има много повече познания и е по-надежден свидетел, отколкото съучастник, макар и сътрудническ. Например в случая с конгресмена Чака Фата имавме сътруднически съучастници, които използвахме за свидетелски показания по събития, които са се случили в миналото, без да бъдат използвани за участие в нови корупционни деяния.

Друг инструмент, който използваме в нашите разследвания, е подслушването както на телефонна комуникация, така и на помещения, за което ни е необходимо разрешение от съда. Също така понякога използваме сътрудническите лица да направят запис на срещите с корумпираните представители на публичната власт, за което също ни е необходимо разрешение на съда. За съжаление нямаме много други варианти да запишем искането на подкупа от съответните лица, освен със сътруднически лица. Опитът ни показва, че

осигуряването на достъп до електронната кореспонденция на корумпираните лица понякога също се оказва ценно за доказване на престъплението.

Какви са основните проблеми, които срещате при разследванията на корупцията в САЩ?

Предизвикателствата са свързани с това, че повдигаме обвинения на лица, които са избрани от хората и се случва така, че понякога част от членовете на съдебното жури са гласували за тях. Обвиняемите лица по нашите дела често са популярни, имат много привърженици и сериозна обществена подкрепа. Затова вътрешен принцип на работата в нашия отдел е да доказваме обвинението извън всяко разумно съмнение. С това не искам да кажа, че ние се отказваме от повдигане на обвинения по трудни дела. Това, което искам да кажа, е, че в нашия отдел сами поставяме по-големи изисквания към собствената си работа и събирането на необходимите доказателства, така че да имаме по-голяма сигурност, когато се изправим пред журито в съдебната зала. Поради това и полагаме толкова големи усилия за сътрудничество със съучастници в конкретната корупционна дейност, както и в използване на технически средства, които ни позволяват да осигурим записи на разговори на обвиняемите, които в съдебния процес да можем да пуснем на съдебното жури и то да чуе със собствените си уши думите на обвиняемите.

При делата за корупция много често се случва подсъдимите да използват различни прийоми, с които да атакуват обвинителите както в съдебна зала, така и публично посредством медиите. В светлината на доказателствата, които успяваме да съберем, много често последната възможност за защита на обвиняемия е личната атака срещу прокурора и екипа, работил по делото. Знаейки, че обвиняемият ще проучи внимателно нашата работа и може да направи опит да атакува поведението на прокурора, се стремим много стриктно да следваме всички правила за осъществяване на разследването, без да си позволяваме да спестяваме усилия. Въпреки че сме действали професионално и достойно, със сигурност в някакъв момент се случват атаки към прокурорите, които работят по дела за корупция, но те не бива да се разсейват от това. Прокурорите, работещи по корупционни дела, е много важно да развият защитен механизъм да бъдат хладнокръвни, дори бих казал дебелокожи, за да издържат на натиска при осъществяване на атаки от обвиняемите към тях. В САЩ все по-често подобни атаки се насочват към личността на прокурорите по делата, а не толкова към институцията, която представляват. Но прокурорите трябва да помним, че всичко, което е лично за обвиняемия, за нас е професионално.

Какви са най-важните приоритети според Вас, към които трябва да се насочат бъдещите усилия в борбата с корупцията?

Натовареността и кадровата обезпеченост са един от важните приоритети за гарантиране на бъдещи успехи. Както вече посочих, при разследване на корупцията е изключително важно проследяването пътя на парите. Но това е много времеемко, свързано с анализ на стотици страници документация и информация за банкови операции. Проследяването на

паричните потоци е свързано със сериозни екипни усилия на прокурори, разследващи и финансови анализатори. В този смисъл кадровата обезпеченост и осигуряване на необходимото време за спокойна работа са изключително важни. Това е още по-валидно тук, в Европа, където парите много лесно прекосяват държавните граници.

Нашият отдел постига успехи в борбата с корупцията, извършвана от държавни служители в САЩ, до голяма степен благодарение на това, че съсредоточаваме нашите ресурси по конкретни дела. Дела, които довеждаме до успешен край. Това има и възпиращ ефект върху останалите държавни служители и политици. Ако прокурорите в нашия отдел се претоварят със задачи по много дела едновременно, няма да успеем да постигнем желаните резултати по нито едно от тях. В резултат не само конкретното корупционно поведение няма да бъде наказано, но и няма да се постигне превантивният, възпиращ ефект сред другите държавни служители.

Особено важно за достигане до желаните резултати е постигане на присъди своевременно в разумни срокове близко до момента, в който се е случило престъплението. Правосъдието не трябва да закъснява твърде дълго и за да има възможност да осигури възпиращия ефект, който е необходим. Американският опит сочи, че забавянето на делото никога не е от полза на обвинението, а от него извлича полза единствено обвиняемият.